

Силабус
навчальної дисципліни
Історія українського жіноцтва: соціокультурний аспект
2020-2021 навчальний рік

Освітня програма: «Історія»
Спеціальність: 032 Історія та археологія
Рівень вищої освіти: перший

Викладач (і)	Марина Антошчак
Посилання на сайт	http://bdpu.org/faculties/gef/structure-gef/kaf-istor/composition-kaf-istor/antoshchak/
Контактний тел.	0964137992
Е-mail викладача:	mberezhna1966@ukr.net
Графік консультацій	П'ятниця, 800-10.50

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
3/90	16	14	60	залік

Семестр: осінній

Мова навчання: українська

Ключові слова: матріархат, фемінізм, феміністичний рух, суфражизм, жіночий рух, гендерна рівність, гендер, гендерна політика, жіноча освіта, соціальний статус жінки, правовий стан жінок, громадсько-політична активність жінок, жіночі організації, сімейно-шлюбні традиції.

Мета та предмет курсу: Метою викладання навчальної дисципліни «Історія українського жіноцтва: соціокультурний аспект» є ознайомлення студентів з життєписом та діяльністю видатних особистостей – жінок України; демонстрація їх впливу на хід історичного процесу; сприяння осмисленню ролі жінок в історії; виховання почуття толерантності і поважного ставлення до інших точок зору, формування громадянської самосвідомості студентів.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія українського жіноцтва: соціокультурний аспект» є:

- ознайомлення студентів з досягненнями та внесками жінки в розвиток науки, політики, освіти, виробництва, культури та мистецтва;
- формування у студентів поглибленого розуміння фундаментальних понять і категорій історії українського жіноцтва;
- оволодіння сучасними методами культурологічного аналізу;
- розуміння тенденцій сучасних соціокультурних трансформацій в історії українського жіноцтва.

Компетентності та програмні результати навчання:

№ з/п	Компетенції	Результати навчання
1	ЗК 2. Здатність робити смислові узагальнення та висновки, виявляти в інформаційних даних і концептах хибні й вразливі місця, суперечності та неповноту аргументації.	ПРН 4. Здатність до самонавчання і продовження професійного розвитку. ПРН 6. Здатність з'ясувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них
2	ФК 2. Критичне усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та у різних контекстах.	ПРН 5. Знаходити необхідний фактичний матеріал для конкретного історичного дослідження ПРН 17. Вміння розглядати проблему дослідження з використанням відповідних джерел і бібліографії, аналізуючи та надаючи критичну і розповідну форму отриманим знанням.
3	ФК 14. Вміння коментувати, анотувати або редагувати тексти і документи відповідно до певних критеріїв; представити результати наукових досліджень в друкованій формі, проводити їх презентацію.	ПРН 11. Здатність аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії ПРН 16. Здатність досліджувати життя та діяльність конкретних людей у контексті їхньої історичної доби.

Зміст курсу:

Змістовий модуль 1. Становлення, розвиток та перспективи жіночих досліджень.

Тема 1. Вступ до курсу. Нові підходи до вивчення жіночих досліджень.

Тема 2. Жіночі студії в Україні: історія та сучасність. Проблема громадсько-політичної активності жінок у вітчизняній науковій думці.

Змістовий модуль 2. Історія жінок від первісної доби до за часів Київської Русі-України.

Тема 1. Роль жінок у період первісного суспільства.

Тема 2. Особливості становища жінок за часів Київської держави.

Змістовий модуль 3. Особливості становища українського жіноцтва в епохи Відродження та Просвітництва

Тема 1. Українські жінки в культурі епохи Відродження і Просвітництва.

Тема 2. Жіночі образи в козацькій культурі.

Змістовий модуль 4. Жіноче питання в другій половині XIX – початку XX ст.

Тема 1. Жіночий рух і феміністичні теорії.

Тема 2. Жіноче питання в другій половині XIX – початку XX ст.

Тема 3. Становлення жіночої освіти: проблеми та досягнення.

Змістовий модуль 5. Українське жіноцтво за радянського періоду.

Тема 1. Українські жінки за часів СРСР.

Тема 2. Участь жінок у Другій Світовій війні.

Змістовий модуль 6. Українські жінки за часів незалежності.

Тема 1. Трансформації жіночності: культура тіла, зовнішність і ерос.

Тема 2. Жіноче тіло в традиційній культурі українців.

Тема 3. Гендерний розвиток сучасного українського суспільства.

Методи навчання: Основними формами вивчення дисципліни є: лекції, семінарські заняття, самостійне опрацювання запропонованих монографій та наукових статей, написання доповідей, виконання наукових досліджень, створення тематичних презентацій, написання наукових тез. Заключний контроль – залік

Пояснювально-ілюстративний метод. Студенти здобувають знання, слухаючи розповідь, лекцію, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник у "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, вони залишаються в межах репродуктивного (відтворювального) мислення. Такий метод якнайширше застосовують для передавання значного масиву інформації. Його можна використовувати для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків.

Репродуктивний метод. Ідеться про застосування вивченого на основі зразка або правила. Діяльність тих, кого навчають, є алгоритмічною, тобто

відповідає інструкціям, розпорядженням, правилам - в аналогічних до представленого зразка ситуаціях.

Метод проблемного викладення. Використовуючи будь-які джерела й засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Студенти стають ніби свідками і співучасниками наукового пошуку.

Частково-пошуковий, або евристичний метод. Його суть - в організації активного пошуку розв'язання висунутих педагогом (чи самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але його поетапно скеровує й контролює педагог або самі студенти на основі роботи над програмами (зокрема й комп'ютерними) та з навчальними посібниками. Такий метод, один з різновидів якого є евристична бесіда, - перевірений спосіб активізації мислення, спонукання до пізнання.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): надати можливість студентам самостійно, на основі запропонованого масиву джерел та фактів, підходів та оцінок ролі жіноцтва в українському історичному просторі, зробити висновки та узагальнення; зрозуміти роль жіноцтва у процесі створення незалежної української держави та демократизації сучасного суспільства; обрати персоналію та, вивчивши поглиблено її біографію та діяльність, створити підсумкову залікову роботу.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність:

1. Навчальна програма з курсу.
2. Робоча програма з курсу.
3. Теми та рекомендації до семінарських занять.
4. Теми індивідуальних завдань.
5. Завдання для самостійної роботи.
6. Питання до заліку.
7. Список рекомендованої літератури.
8. Монографії та наукові статті в електронному виді.
9. Науково-популярні та художні фільми.

Система оцінювання та вимоги: педагогічний контроль за навчально-професійною діяльністю студентів здійснюється в таких формах:

- а) поточний контроль відбувається за результатами виконання самостійних робіт (опрацювання літератури та першоджерел, конспектування першоджерел, написання рефератів та есе, складання презентацій тощо);
- б) залік виставляється наприкінці семестру на основі підсумкового контролю з урахуванням відвідування занять, виступів на семінарах, якості самостійної навчальної роботи;

Список рекомендованих джерел

Основні:

1. Абрамс Л. Формирование европейской женщины новой эпохи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.istmira.ru/istnovvr/formirovanie-evropejskoj-zhenshhiny-novoj-epoxi/>
2. Агеєва В. Жіночий простір: Феміністичний дискурс українського модернізму / Віра Агеєва – К., Факт, 2003. – 320 с.
3. Ани-Марі Пельтьє. Християнство та жінки: двадцять століть історії. Пер. з фр. Я. Вестель і Д. Морозової. – К.: Дух і літера, 2016. – 160 с.
4. Богачевська–Хом'як М. Білим по білому. Жінки в громадсько-політичному житті України. 1884 — 1939 / М. Богачевська-Хом'як. — К.: Либідь, 1995. — 424 с.
5. Буряк Л. Жінки в українському історичному наративі: автори, ідеї, образи (друга половина ХІХ – перша третина ХХ ст..) / Лариса Буряк. – Київ: Національна академія управління, 2010. – 368 с.
6. Диса К. Історія з відьмами. Суди про чари в українських воєводствах Речі Посполитої ХVІІ – ХVІІІ століття / Катерина Диса // К., 2008. – 299 с.
7. Жіночі студії в Україні: Жінка в історії та сьогодні: Монографія / За. заг. ред. Л.О. Смоляр. — Одеса: Астропринт, 1999. — 440 с.
8. Кісь О. Жінка в традиційній українській культурі другої половини ХІХ – початку ХХ ст.. / Оксана Кісь. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2008. – 272 с.
9. Кісь О. Жіноча історія як напрямок історичних досліджень: становлення феміністської методології / Оксана Кісь // Український історичний журнал. – 2012. - №2. – С. 159-172.
10. Козуля О. Жінки в історії України / Олесь Козуля. — К., 1993. — 255 с.

11. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. — К.: «К.І.С.», 2004. — 536 с.
12. Пушкарева Н.Л. Частная жизнь русской женщины: невеста, жена, любовница (X – начало XIX в.) / Н.Л. Пушкарева. — М.: «Ладомир», 1997. — 381 с.
13. Смоляр Л. Минуле заради майбутнього. Жіночий рух Наддніпрянської України II пол. XIX – поч. XX ст. Сторінки історії / Людмила Смоляр. — Одеса: Астропринт, 1998. — 408 с.
14. Українки в історії. — К., Либідь, 2004. — 323 с.
15. Українські жінки у горнілі модернізації. Під заг. редакцією Оксани Кісь. — Харків. — 2017. — 303 с.

Додаткові:

1. Айвазова С. Идейные истоки женского движения в России / С. Айвазова // Общественные науки и современность. — 1991. — №4. — С. 125-133.
2. Айвазова С. Свобода и равенство советских женщин // Русские женщины в лабиринте равноправия. Очерки политической теории и истории [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://owl.ru/win/books/rw/index.htm>
3. Аніщук Н. Правове становище українських жінок в історичному минулому // Право України. — 2002. - №3. — С. 155-157.
4. Аніщук Н.В. Принцип рівноправності жінок і чоловіків у міжнародному та національному праві України // Актуальні проблеми політики. — 2001.- вип. 10-11. — С. 95-106.
5. Бурачинська Л. Жіночий рух / Л. Бурачинська, О. Залізняка // Енциклопедія українознавства. — Т.2. — К., 1994. — С. 693-696.
6. Васильєва Л.Й. Роль жінок у формування державності // Актуальні проблеми політики / ОДЮА; відп ред.. Л.І. Кормич. — 1997. — Вип. 1. — С. 250-253.
7. Вілкова О.Ю. Гендерна реальність сучасного суспільства // Вісник. Соціологія. Психологія. Педагогіка / Київський національний університет ім. Т. Шевченка. — 2002.- Вип.14.- С. 5-8.
8. Вронська Т. Каральна політика стосовно жінок та дітей у добу Великого терору / Тамара Вронська // Упокорення страхом: сімейне заручництво в каральній практиці радянської влади (1917-1953 рр.). — Київ: Темпора, 2013. — С. 142-192.

9. Вронська Т. Сталінська гендерна політика у добу «великого терору» (1937-1938 рр.) / Тамара Вронська // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. – Київ: Видавництво «Телесик», 2009. - №32. – С. 137-175.
10. Гардецька К. Жіноча освіта / К. Гардецька, О. Трофимовська // Енциклопедія українознавства. — Т.2. — К., 1994. — С. 689-691.
11. Гендер: реалії та перспективи в українському суспільстві: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (11-13 грудня 2009 р.; м. Київ) / упоряд. С. П. Юдіна. — К.: Фоліант, 2003. — 200 с.
12. Гендерна експертиза українського законодавства (концептуальні засади) / Відп. ред. Т.М. Мельник. — К.: Логос, 2001. — 120 с.
13. Гендерний аналіз українського суспільства. — К.: ПРООН, 1999. — 293 с.
14. Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства. — [2-е вид., доповн., уточ.] — К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2003. — 129 с.
15. Гендерний розвиток у суспільстві: (конспект лекцій) / К. М. Лемківський, С. П. Юдіна, Т. М. Дорошенко та ін. — К.: ПЦ «Фоліант», 2004. — 351 с.
16. Говорун Т.В. , Кікінеджи О.М. Стать та сексуальність: психологічний ракурс. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 1999. – 380 с.
17. Голик Р. Між емансипацією й народною традицією: Жінка, стереотипи та повсякденне життя на сторінках львівської періодики 20–30 рр. ХХ ст. // Народознавчі зошити. – Серія Історична. — 2014. — № 1 (115). – С. 29-37.
18. Головченко В. Права жінок в Україні: під кутом міжнародно-правових стандартів // Право України. – 1999. - №7. – С.38-47.
19. Грабовська І. Про українську жінку в українській політиці і не тільки // Сучасність. – 2004. - №3. – С. 82-91.
20. Діти, жінки та сім'я в Україні: статистичний збірник / Державний комітет статистики України. — К., 2004. — 397 с.
21. Драч О. Концепт «нової жінки» в інтерпретації О. Коллонтай / О. Драч, А. Шаматова // Наукові записки Тернопільського нац. педагогічного ун-ту ім. В. Гнатюка. Серія Історія / За заг. ред. проф. І.С. Зуляка. – Тернопіль, 2016. – Вип. 1. – Ч. 3. – С. 22-26. – Режим доступу: http://catalog.library.tnpu.edu.ua/naukovi_zapusku/hystory/2016_1_3.pdf
22. Думанов Х.М. Матриархат: новий взгляд на старую проблему [Електронний ресурс] / Х.М. Думанов, А.И. Першиц. — Режим доступу до статті : <http://www.follow.ru/article/326>

- 23.Еволюція правового становища жінок: історія і сучасність / Упорядники О.М. Руднева, О.Р. Дашковська. — Харків: Право, 2000. — 196 с.
- 24.Іваннікова Л. Вечорниці. А що після них ?. — Київ, 2008. — 72 с.
- 25.Кісь О. Українки в ГУЛАГУ: вижити значить перемогти: монографія. — Львів: Інститут народознавства НАН України, 2017. — 288 с., бібл., іл.
- 26.Кісь О. Гендерні аспекти практики усноісторичних досліджень: особливості жіночого досвіду, пам'яті і нарації / Оксана Кісь // Суспільні зміни і поворотні моменти: макроподії крізь призму автобіографічної розповіді: матеріали Міжнар. наук. конф., [м. Львів] 25-26 вересня 2014 р. . — Львів: ІН НАН України, 2014. — С. 11-41.
- 27.Кісь О. Жіночий досвід ГУЛАГУ: стан дослідження та джерельні ресурси в українському контексті / Оксана Кісь // Український історичний журнал. — 2016. - №3. — С. 125-138.
- 28.Кісь О. Чи / якою потрібна Україні її жіноча історія / Оксана Кісь // Критика. — 2013. — № 1-2. — С. 18-21.
- 29.Кісь О. Моделі конструювання гендерної ідентичності жінки в сучасній Україні // Незалежний культурологічний часопис, 2003. - №27. — С.37-58.
- 30.Клименко І. Як народжуються, живуть і вмирають «жіночі» партії // Незалежний культурологічний часопис, 2003. - №27. — С. 88-95.
- 31.Королевська Ю. Регуляція шлюбно-сімейних відносин на півдні України (друга половина ХІХ - початок ХХ ст.): гендерний аспект / Юлія Королевська // Права людини в контексті Загальної декларації прав людини.- Донецьк: Дердавне видавництво «Донбас», 2011. — Випуск III. — С. 158-163.
- 32.Кривоший О. Євангеліє княгині Заславської (Сценарії повсякденного життя елітної жінки в культурному просторі України середини ХVІ століття / О. Кривоший // Історія в школі. - 2011. - № 4. - С. 13-17
- 33.Кривоший О. Жінка в культурному просторі Запоріжжя. Межі присутності / О. Кривоший // Історія в школі. - 2011. - № 9. - С. 15-23.
- 34.Кривоший О. Специфіка та межі присутності "жіночого" в культурному просторі Запоріжжя: військовий аспект / Олександр Кривоший // Мандрівець. - 2011. - № 5. - С. 20-28
- 35.Кривоший О. "Уже геть ті запороги, кінець нашої дороги...": Досвіди участі жінок у становленні українського козацького руху та Запорозької Січі / О. Кривоший // Історія в школі. - 2014. - № 12. - С. 30-38

- 36.Лаврінчук. І.П. Трудове законодавство України. Гендерна експертиза / І.П. Лаврінчук. — К.: Логос, 2001. — 70 с.
- 37.Левченко К.Б. Гендерна політика в Україні: визначення, формування, управління: Монографія. — Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. — 344 с.
- 38.Леонтєва Л.В. Культурні права жінок в теорії трьох поколінь прав людини / Л.В. Леонтєва // Вісник Національного університету внутрішніх справ. — Випуск 29. — 2005. — С. 135-139.
- 39.Леонтєва Л. Стереотипи, або дещо про місце жінки у суспільстві // Незалежний культурологічний часопис, 2003. - №27. – С. 82-87.
- 40.Луценко Е.А.История женского движения в Украине / Е.А. Луценко // История и теория феминизма. Курс лекций. — Харьков: Ф-ПРЕС, 1996. — С. 371-382.
- 41.Олійник Н. Жіноча преса в Україні: минуле та сучасність // Незалежний культурологічний часопис, 2003. - №27. – С. 96-109.
- 42.Пушкарьова Н. Л. Від «жіночих студій» до «гендерних досліджень», від історичної фемінології до гендерної теорії / Н. Пушкарьова // Гендерний підхід: історія, культура, суспільство / під. ред.Л. Гентош і О. Кісь. — Львів: ВНТЛ-Класика, 2005. — С. 15-45.
- 43.Репина Л.П. От «домашних дел» к «делам государства»: гендер и власть в историческом контексте / Л.П. Репина // Гендер и власть в историческом контексте / Диалог со временем 19 (2007). С. 5-27. Режим доступа: <http://roii.ru/dialogue/19.pdf>
- 44.Рибак О. Історіографія та історіософія українських жіночих студій / О. Рибак // Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка. — Т.ССXXXII. — Львів, 1997. — С.100-126.
- 45.Радянська жінка: трансформації гендерної ідентичності // Разом на одній землі. Історія України багатокультурна: навч. посібник для шкіл. – Режим доступу: <http://osvita.khpg.org/index.php?id=1334232211>
- 46.Смоляр Л. Жіночий рух України як чинник гендерної рівноваги та гендерної демократії в українському соціумі [Електронний ресурс] / Людмила Смоляр. — Режим доступу: <http://party.civicua.org/women/zhruh.htm>
- 47.Тешанович Я. Жінки і війна // Незалежний культурологічний часопис, 2003. - №27. – С. 71-82.

48.Українки в історії / С. Андрусів [та ін.] ; ред. В. Борисенко. – Київ: Либідь, 2004. – 326 с.

49.Чоловіки і жінки в Україні. Гендерна статистика / За матеріалами Гендерного бюро, виданими в межах проекту ООН в Україні «Гендер в розвитку». — К.: ПРООН, 1998. — 156 с.

Інтернет-ресурси:

1. <https://genderindetail.org.ua/>
2. <http://krona.org.ua/>
3. <https://birdinflight.com/ru/>